

Excarceracions de casos d'alt risc:

De l'avaluació al retorn a la llibertat

Avaluació de política pública

18 de febrer de 2022

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 4.0 de Creative Commons permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública del material, sempre que se citi l'autoria del material i el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (Departament de Justícia, Generalitat de Catalunya) i no se'n faci un ús comercial ni es transformi per generar obres derivades (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>).

Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

Què hem fet?

- ✓ Taxa de reincidència penitenciària i d'execució penal
- ✓ Característiques dels reincidents
- ✓ Quines variables de tractament penitenciari són més eficients per reduir la reincidència i/o mantenir el desistiment?
- ✓ Comparar taxes: dels dos períodes (2010-2013 // 2014-2016)
 amb altres estudis de reincidència
 amb grup de baix risc que surten en 2n grau
 pronosticada amb la real observada
- ✓ Punts forts i punts febles del protocol

Què és el protocol d'excarcerats d'alt risc?

Casos delictes violents
que acaben condemna
a l'any en curs

Risc ALT de reincidència violenta
(RisCanvi)

Evolució negativa al CP

Sortiran des de 1r o 2n grau o
Mesures de Seguretat

ACTIVACIÓ DEL PROTOCOL (avisar que surten)

reduir la
reincidència

millorar la
reinserció

protegir la
Víctima - Societat

Fiscalia
OAV
AIS
DGEPC
Policia
Altres

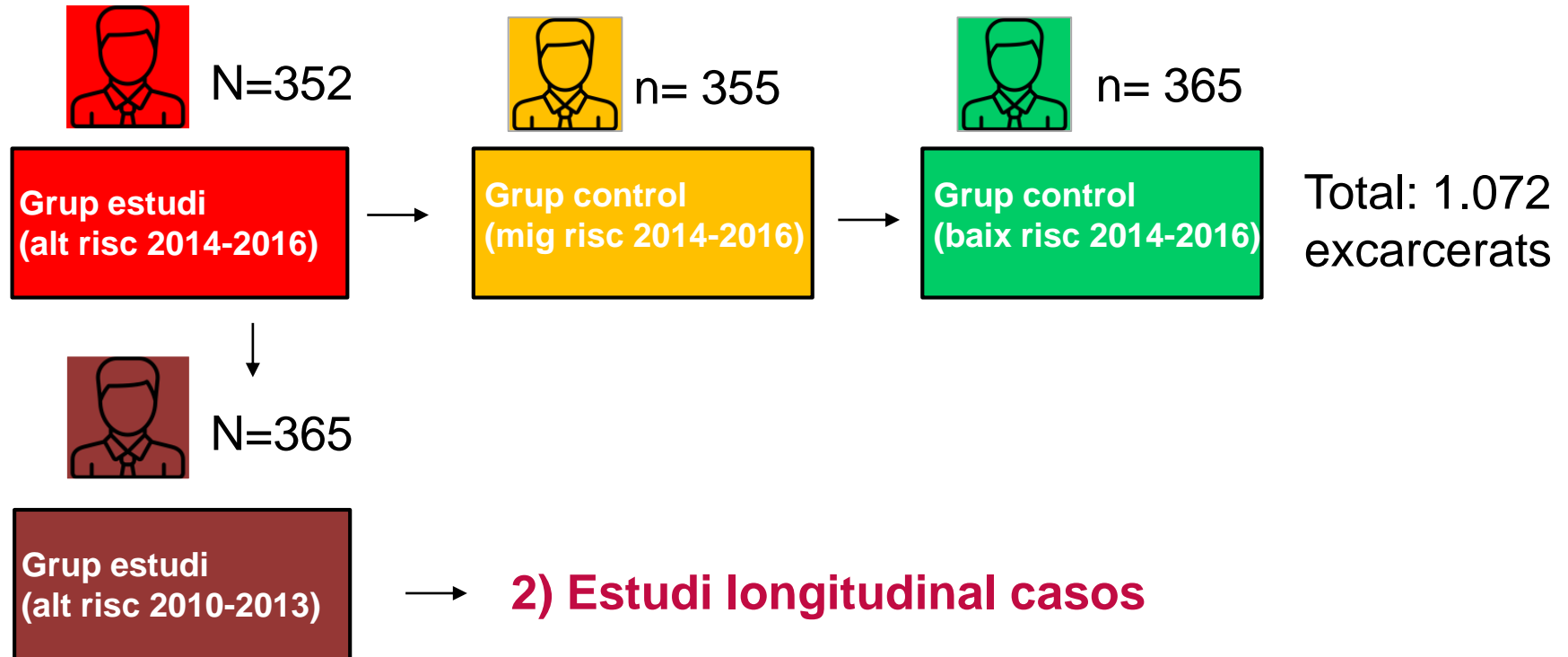
Què és el protocol d'excarcerats d'alt risc?

Casos “*difícils*” que acaben condemna a l'any en curs

2007	————	1r protocol DGSP	
2008			
2009			
2010			
2011			
2012	————	1r estudi reincidència CEJFE seguiment fins 31/5/2016	12.627 excarcerats N=365 alt risc 2,9%
2013			
2014			
2015			
2016	————	2n estudi reincidència CEJFE seguiment fins 30/9/2019	8.086 excarcerats N=352 alt risc 4,9%
2017			
2018			
2019			
2020	————	Instrucció 2/2019	

Què hem fet i com ho hem fet?

1) Anàlisis estadístics quantitatus

3) Entrevistes semiestructurades a operadors jurídics (15)

Fiscalia (1) ARAV (2)
AIS (1) MPA (3)
Mossos (1) SGPRS (7)

Els resultats que trobeu a la web

cejfe

La reincidència en les excarceracions d'alt risc (2014-2016)

Investigació pròpia

Autors
Àrea d'Investigació i Formació en Execució Penal

Any 2021

Generalitat de Catalunya
Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada

Àmbit d'Execució Penal

68

Num. 68, JUNY 2021

EXCARCERATS D'ALT RISC
Característiques dels interns amb alt risc de reincidència violenta (2014-2016)

ESTADÍSTICA BÀSICA DE LA JUSTÍCIA A CATALUNYA

JUSTIDATA

Las dades que es presenten en aquest Justidata corresponen a una part de la recerca "Excarcerats d'alt risc de reincidència (2014-2016)", duta a terme des de l'Àrea d'Investigació i Formació en Execució Penal del CEJFE. Aquesta investigació és la segona d'una sèrie que fa el seguiment de les característiques criminològiques i les taxes de reincidència de persones amb un risc elevat de reincidència violenta, segons l'eina de valoració del risc RiCarMi, i que sortien de presó sota l'aplicació a un protocol d'actuació. Aquest protocol té com objectius, entre d'altres, optimitzar la informació i els recursos per a la gestió del risc de reincidència, preparar de forma més intensa la sortida en llibertat d'aquests interns i internes que no s'ha produït de forma progressiva i afavorir el treball en xarxa de forma coordinada i integrada de tots els agents implicats. Aquest cop s'ha realitzat l'estudi de les persones excarcerades entre els anys 2014-2016 i el temps de seguiment ha estat de mitjana 4 anys i 2 mesos. En aquest projecte es preten obtenir informació significativa i complementària que permeti a la SMPRAV tenir més dades per millorar les polítiques de reinserció i control. Tanmateix, en el següent Justidata es dona l'evolució de les característiques criminològiques i de reincidència amb el grup de la primera investigació (2010-2013).

El lector/a trobarà publicada la recerca completa al web del CEJFE, dins del [Catàleg d'investigacions](#).

Los datos que se presentan en este Justidata corresponden en parte a la investigación "Excarcerados de alto riesgo de reincidencia (2014-2016)", llevada a cabo desde el Área de Investigación y Formación en Ejecución Penal del CEJFE. Esta investigación es la segunda de una serie que hace el seguimiento de las características criminológicas y las tasas de reincidencia de personas con un riesgo elevado de reincidencia violenta, según la herramienta de valoración del riesgo RiCarMi, y que salían de prisión bajo la aplicación a un protocolo de actuación en comparación con el resto de internos. El protocolo de actuación tiene por objetivos, entre otros, optimizar la información y los recursos para la gestión del riesgo de reincidencia, preparar de forma más intensa la salida en libertad de estos internos e internas que no se ha producido de forma progresiva e integrar el trabajo en red de forma coordinada e integrada de todos los agentes implicados. Esta vez el estudio se ha centrado en las personas excarceradas entre los años 2014-2016 y el tiempo de seguimiento ha sido de 4 años y 2 meses de media. En este proyecto se pretende obtener información significativa y complementaria que permita a la SMPRAV tener más datos para mejorar las políticas de reinserción y control. Asimismo, se quiere contrastar la evolución de las características criminológicas y de reincidencia con el grupo de la primera investigación (2010-2013).

El lector/a encontrará publicada la investigación completa en el web del CEJFE, dentro del [Catálogo de Investigaciones](#).

69

Num. 69, JUNY 2021

EXCARCERATS D'ALT RISC
Evolució del perfil criminològic i les taxes de reincidència d'excarcerats d'alt risc (2010-2016)

ESTADÍSTICA BÀSICA DE LA JUSTÍCIA A CATALUNYA

JUSTIDATA

Las dades que es presenten en aquest Justidata corresponen a una part de les dades recollides a dos recerques: Estudi de la reincidència en les excarceracions d'alt risc (2010-2013) i Estudi de la reincidència en les excarceracions d'alt risc (2014-2016), ambdues dutes a terme des de l'Àrea d'Investigació i Formació en Execució Penal del CEJFE. Les investigacions consisteixen en un seguiment de les característiques criminològiques i les taxes de reincidència de persones amb un risc elevat de reincidència violenta, segons l'eina de valoració del risc RiCarMi, i que han sortit de presó directament de 1r o 2n grau penitenciari, amb la informació prèvia d'un alt risc de tornar a delinquir i per aquest motiu, han estat inclosos en un protocol d'actuació, que vol minimitzar l'impacte social mitjançant la coordinació institucional de diferents actors socials. L'eina del RiCarMi avalua el risc de reincidència autodiduga i inrastruccional, la reincidència violenta i general i de trencament de condemna. El valor de risc pot ser baix, mitjà o alt.

El lector/a trobarà publicada la recerca completa al web del CEJFE, dins del [Catàleg d'investigacions](#).

Los datos que se presentan en este Justidata corresponden a una parte de los datos recogidos a dos investigaciones: Estudio de la reincidencia en las excarceraciones de alto riesgo (2010-2013) y Estudio de la reincidencia en las excarceraciones de alto riesgo (2014-2016), ambas llevadas a cabo desde el Área de Investigación y Formación en Ejecución Penal del CEJFE. Las investigaciones consisten en un seguimiento de las características criminológicas y las tasas de reincidencia de personas con un riesgo elevado de reincidencia violenta, según la herramienta de valoración del riesgo RiCarMi, y que han salido de prisión directamente desde 1º o 2º grado penitenciario, con la información previa de un alto riesgo de volver a delinquir y por este motivo, han sido incluidos en un protocolo de actuación, que quiere minimizar el impacto social a través de la coordinación institucional de diferentes actores sociales. La herramienta del RiCarMi evalúa el riesgo de reincidencia autodiduga e inrastruccional, la reincidencia violenta y de quebrantamiento de condena. El valor de riesgo puede ser bajo, medio o alto. En este Justidata, complementario al Justidata 68, se presenta la evolución de las variables personales, penales y penitenciarias de los 717 casos de estudio. En total se muestran resultados de los 717 casos de los cuales tenemos datos, mostrando la tendencia de la evolución tanto de estas variables, como de las tasas de reincidencia. En el primer estudio (personas excarceradas entre 2010 i 2013) el temps de seguiment va anar d'un mínim de 2,5 anys fins a un màxim de 6,5 anys, una mitjana de 4 anys i 7 mesos. En el segon estudi (persones excarcerades entre el 2014 i 2016) el temps de seguiment ha estat de 4 anys i 2 mesos de mitjana, amb un mínim de temps de seguiment de 2,8 anys i un màxim de 5,7 anys).

El lector/a encontrará publicada la investigación completa en el web del CEJFE, dentro del [Catálogo de Investigaciones](#).

- ✓ Informe executiu (català)
- ✓ Informe executiu (castellà)
- ✓ Informe executiu (anglès)
- ✓ Dades Obertes
- ✓ Infografia
- ✓ Presentació

Resultats

Taxes de reincidència

Penitenciària

Excarcerats
2014-2016

Alt risc

32,7%

Mig/baix risc

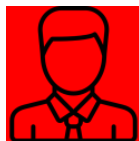

14,6%

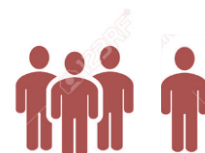

Execució penal

Alt risc

40,6%

Mig/baix risc

24,6%

Taxes de reincidència

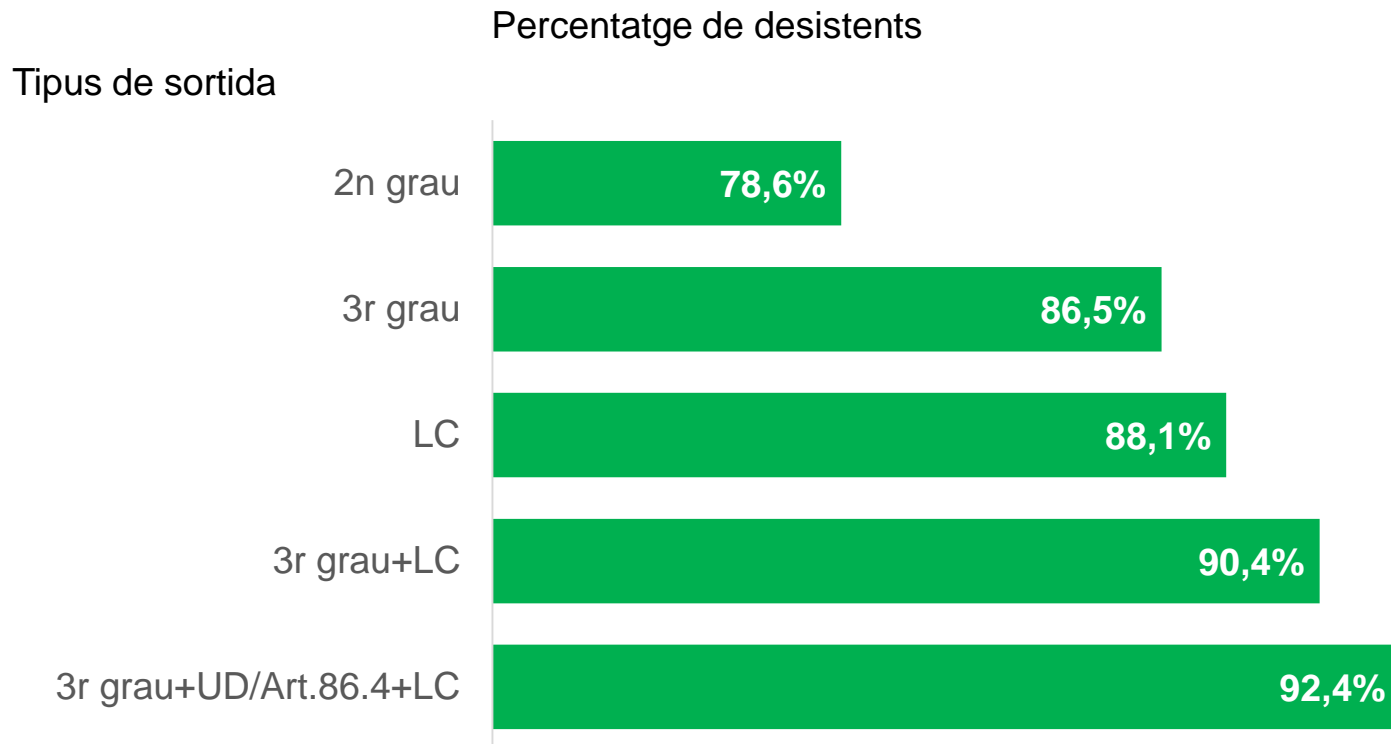
Penitenciària

		Excarcerats 2014-2016	Excarcerats 2010-2013	Taxa General 2014	Taxa General 2008
Alt risc		32,7%	35,0%	30,2%	40,3%
Mig/baix risc	 	14,6%			

Execució penal

Alt risc		40,6%	42,5%	33,9%
Mig/baix risc	 	24,6%		

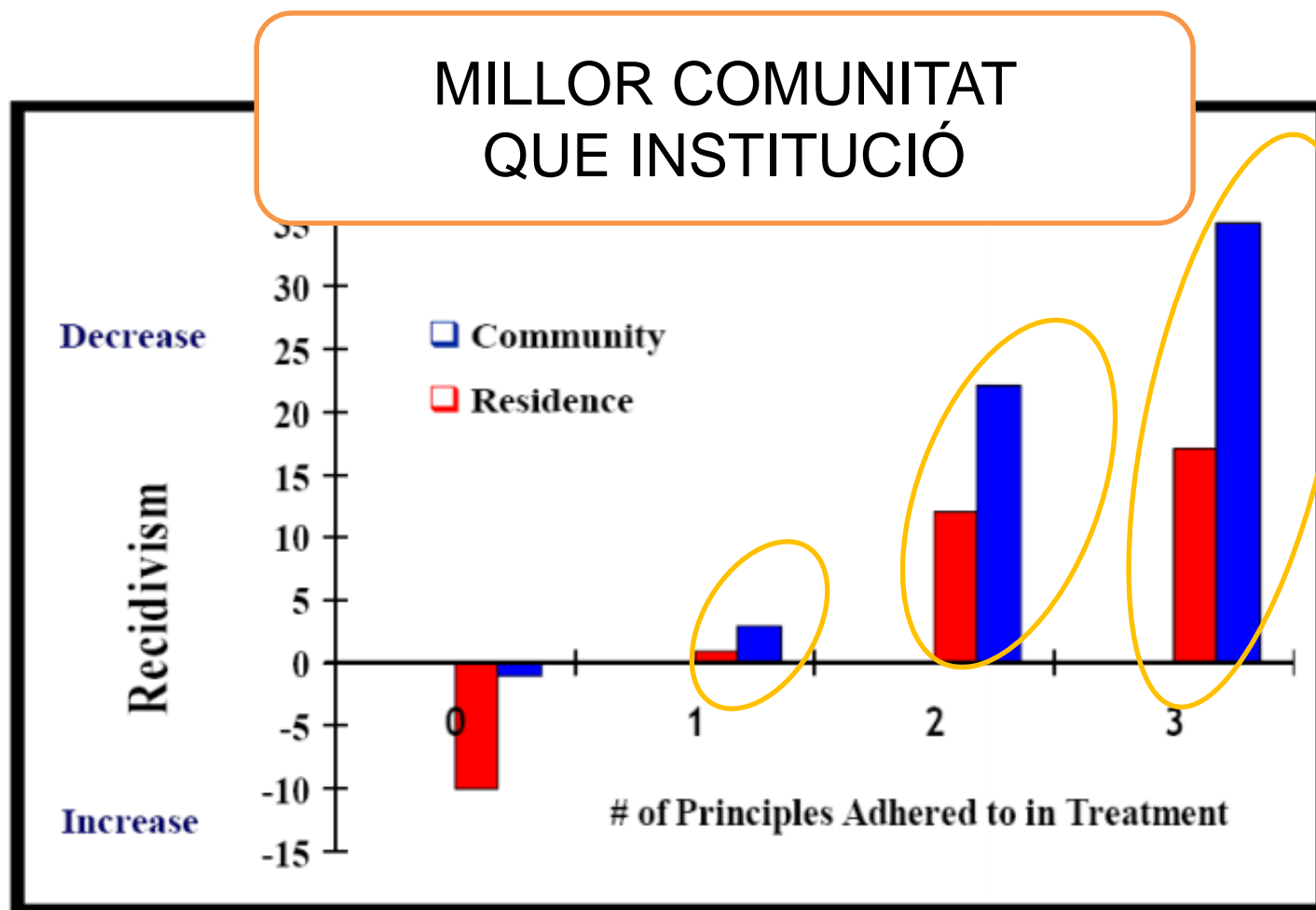
Desistents segons forma de sortir de presó

Font: Taxa de reincidència en llibertat condicional i d'inactivitat delictiva en 3r grau a Catalunya. CEJFE 2019

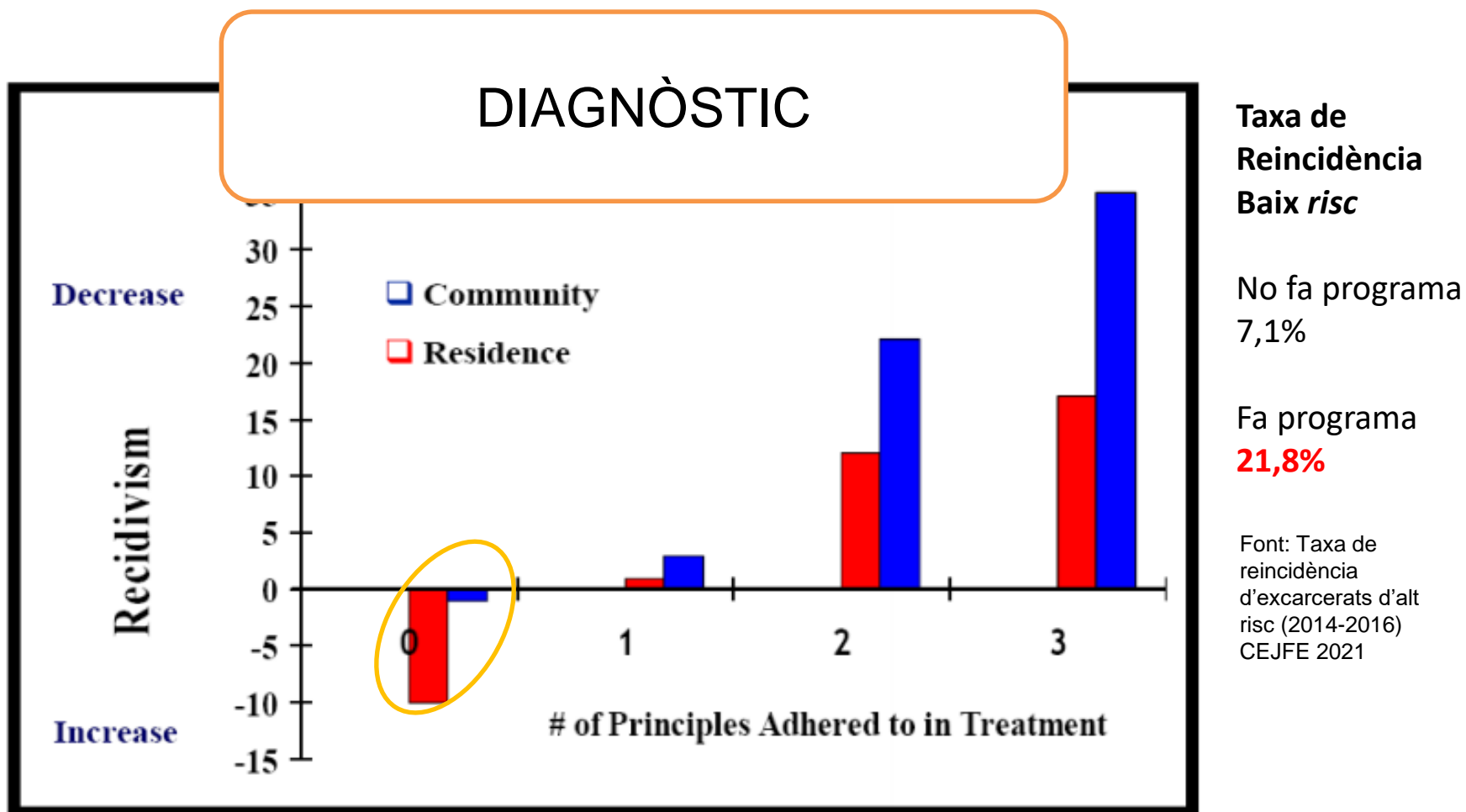
Una sortida progressiva de presó, lligada a un bon progrés del tractament penitenciari, garanteix una millor desistència delictiva que no el compliment íntegre de la pena en règim tancat

El model de gestió del risc (RNR): que diu?

(Adapted from Andrews & Bonta, 2006)

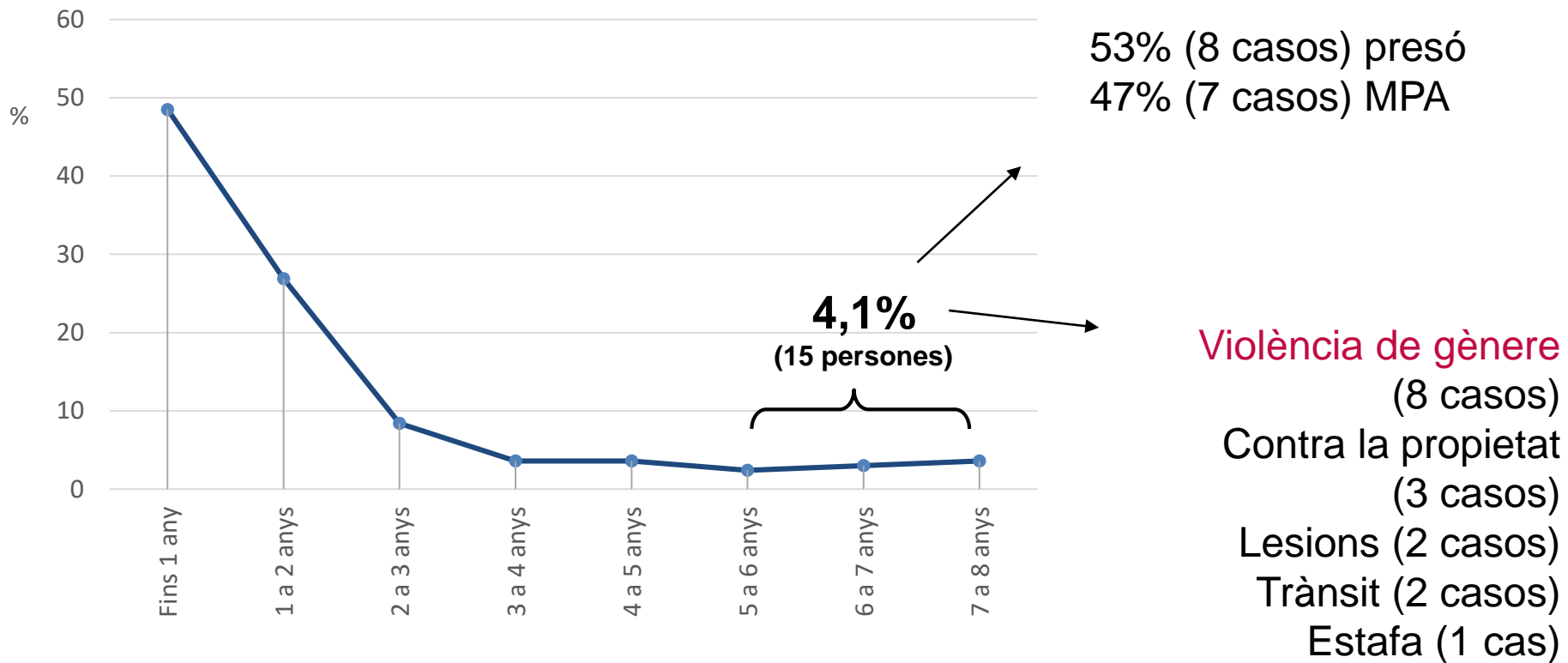
El model de gestió del risc (RNR): que diu?

(Adapted from Andrews & Bonta, 2006)

Seguiment longitudinal estudi anterior

Ampliació del temps de seguiment fins a la primera reincidència (execució penal)

1a Conclusió

- ✓ Les taxes de reincidència penitenciària i d'execució penal han baixat
 - ✓ Una **gestió positiva** de les polítiques penals del Departament de Justícia
 - ✓ Faciliten la tolerància cap a les polítiques de reinserció social que es fomenten des de l'Administració
 - ✓ Són raonables i assumibles per a la societat sense qüestionar la seguretat cap a les víctimes
- ✓ 5 anys de seguiment és el període més vàlid per considerar també un excarcerat d'alt risc **desistent**, si no ha reincidit

Perfil del reincident front el desistent d'alt risc

Partim de tan amunt que costa trobar diferències

Reincident (40%)

mitjana 25 anys

81,1%

29,2%

51,1%

68,5%

73,4%

92,9%

Edat primer ingrés

Espanyol

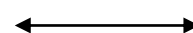
Baix CI

Temeritat

Ingressos anteriors a presó

Conflictes amb altres interns

Expedients disciplinaris

Desistent (60%)

mitjana 28,4 anys

65,6%

9,1%

34,4%

50,2%

60,5%

82,7%

Característiques de la reincidència (alt risc)

Dels que han reincidit, quin tipus de delicte han comès?

Delicte comès	Presó	MPA
Contra la propietat	36,6%	25,7%
Contra les persones	28,4%	36,5% (vige)
Altres	22,3%	21,5%
Contra llibertat sexual	6,0%	2,7%
Contra salut pública	3,7%	1,4%
Contra seguretat trànsit	3,0%	12,2%
Total	100,0%	100,0%

Total: 134 persones

Total: 74 persones

Selecció de casos d'alt risc pel protocol

3.852 subjectes diferents
han sortit l'any 2015

75,1% risc baix

16,5% risc mig

8,4% risc alt (242 subjectes)

50,8% amb
protocol

↓
Evolució negativa al CP

Portar-se malament **dins** del CP és l'**indicador** més destacat
(81,2% alt risc violència institucional)

Selecció de casos d'alt risc pel protocol

Els que es porten molt malament dins del centre penitenciari reincidiran

Ho encertarem en 1 de cada 3 pronòstics que fem

Taxes de reincidència: valoració

Penitenciària

Excarcerats
2014-2016

Excarcerats
2010-2013

Alt risc

32,7%

35,0%

Ha disminuït la taxa: això és bo o dolent?

El protocol ajuda a reduir la
reincidència?

???

Sobreestimació del risc?

2a Conclusió

- ✓ El protocol ajuda a reduir la reincidència, però tot apunta que efectivament es sobreestima el risc
- ✓ Cal reduir el nombre de casos en el que s'eleva el protocol

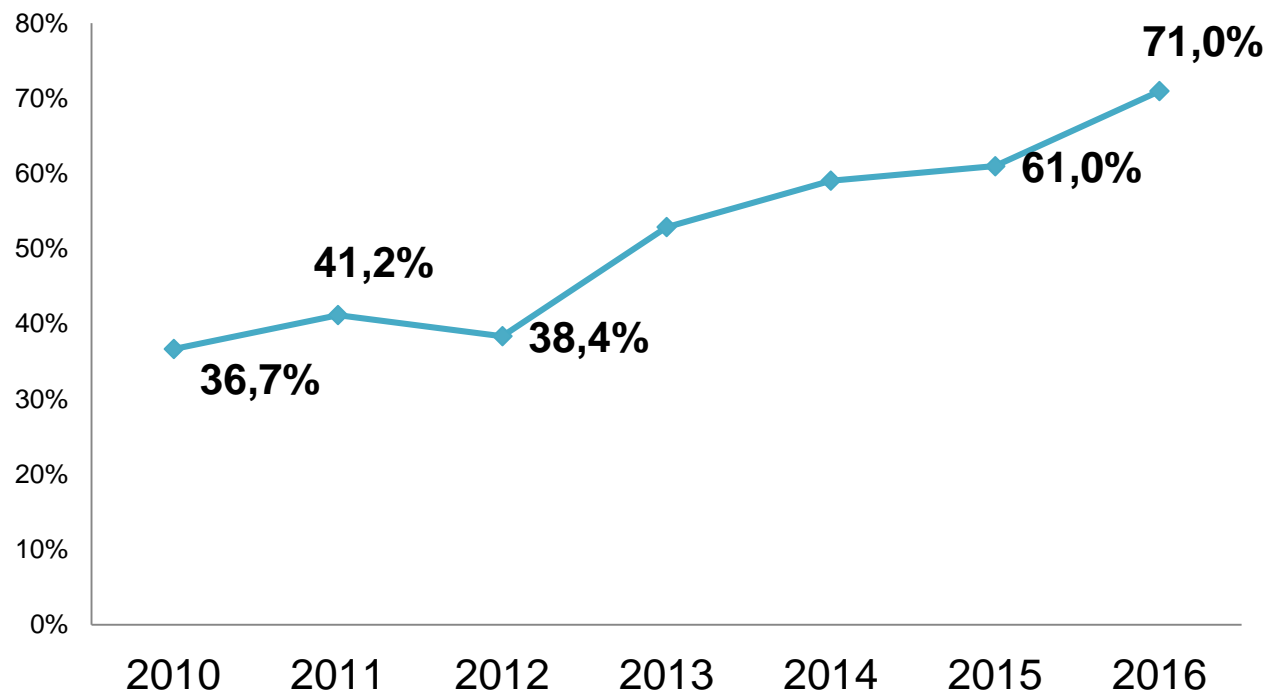
Com?

Passant sistemàticament als candidats a formar part del protocol les **proves específiques** (HCR-20, SVR20, STATIC99, SARA, PCL-R)

Reduir el pes que té en la decisió el **mal comportament dins del centre penitenciari** com a variable promotora de la inclusió en el protocol

Gestió del risc i tractament penitenciari

Persones d'alt risc que han acabat fent el programa específic de tractament de violència

Ha augmentat molt el nombre de persones d'alt risc que fan el programa de tractament per a la conducta violenta

Gestió del risc i tractament penitenciari

Taxes de reincidència en execució penal

Fan el programa No fan el programa

	Alt risc	40,4%	↔	40,9%
	Mig risc	29,9%	↔	31,7%
	Baix risc	16,7%	↔	23,5%

Sense diferències significatives

En els anys d'estudi (2014-2016) el programa de tractament especialitzat de violències no tenia cap influència en la reducció de la reincidència.

Gestió del risc i tractament penitenciari

Baix risc

- ✓ Evitar que facin el programa específic de violència
- ✓ Si cal, itinerari estàndard
- ✓ Inici de la cadena permissiva el més aviat possible (permisos ordinaris, accés al 3r grau, LC...)

Alt risc

- ✓ Insistir molt més que facin els programes específics de reincidència violenta
- ✓ Vinclar l'aprofitament dels programes de violència amb l'inici de la cadena permissiva
- ✓ El programa de tractament de violències ajuda a pacificar la vida quotidiana de la presó

3a Conclusió: gestió del risc i predicció del risc

Pronòstic

vs

Prospectiva

Ús exclusiu d'algoritmes

Centrat en el delictes

V. Estàtiques (no varien)

PASSAT

Deterministes

Predicció d'encert pobre

Gestió professional

Centrat en les necessitats

V. Dinàmiques (canvien sovint)

FUTUR

Itineraris en construcció

Predicció d'encert moderat

Sempre hi haurà un grau d'incertesa (entre el 20% i el 30%)

4a Conclusió: opinió dels professionals sobre el protocol

Instrucció 2/2019 *relativa al procediment de treball per a l'excarceració d'interns amb alt risc de reincidència delictiva violenta.*

- ✓ Ha endreçat el procediment i ha millorat el marge d'actuació dels professionals perquè la informació arriba abans i més sistemàtica.
- ✓ La informació rebuda és valuosa a nivell qualitatiu i quantitatiu, cosa que afavoreix el seguiment del cas.
- ✓ Creuen que s'eleva massa protocols.
- ✓ Creuen que és necessari millorar les eines de valoració per ajustar més les propostes.
- ✓ Desconeixen quina és l'actuació que fan la resta de professionals en els seus àmbits de treball i si és útil la informació que han traspassat.
- ✓ El protocol actua en un marc d'inseguretat normativa.

Propostes

Respecte la difusió i la formació dels professionals

1. Presentar i debatre resultats amb els equips de tractament dels CP.

També a l'estament judicial

- 2 Dissenyar entre CEJFE i SGPRS formació estratègica gestió risc

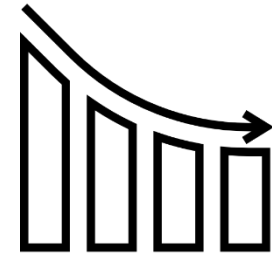
Propostes

Respecte la innovació

3. Intervenció en violència de gènere

4. Reduir casos que s'eleva protocol

5. Proposar canvis legals i normatius pel seguiment post condemna (decidit en el moment de la finalització de la mesura)

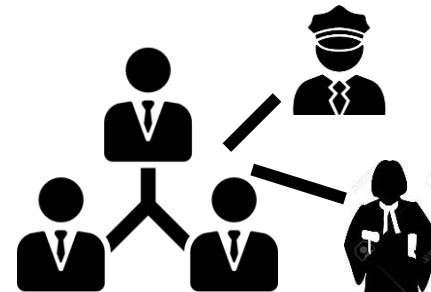
Propostes

Respecte la coordinació i treball interdisciplinari

6. Equips tractament penitenciari i equips de salut. Compartir informació i objectius de treball individualitzat

7. Millorar coordinació equips interdepartamentals i multiagències

Punts forts dels estudis

- ✓ Publiquem dades (taxes, perfils, sèries....)
- ✓ Avaluem programes i mesures (violència de gènere, violència sexual, Cercles, UD, Art.86.4, 3r grau, LC, excarcerats d'alt risc, Conducta violenta CPQC, Programes Formatius, TBC, altres MPA...)
- ✓ Innovem (SAVRY, RisCanvi, Programes tractament presons, prevenció de suïcidis, selecció per competències...)
- ✓ Formació a mida (N'Viu, Vige, Sex, Devi)

Moltes gràcies!

Segueix-nos a: @cejfe Cejfe

Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

Canals de difusió

Recerca consultable a:

- Web del cejfe:
<http://cejfe.gencat.cat/ca/recerca/cataleg/>
- Biblioteca del CEJFE

Visualitzar la presentació:

- Al canal YouTube del Departament de Justícia

